

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ FINANSINIO AUDITO 3-OJO DEPARTAMENTO

A T A S K A I T A

DĖL VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBOS PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS 2001 METŲ FINANSINĖS ATSKAITOMYBĖS IR ASIGNAVIMŲ NAUDOJIMO PROGRAMOMS VYKDYTI VERTINIMO

2002 m. birželio 10 d. Nr. 230-6

Vilnius

1. BENDROJI DALIS

Vykdydama Valstybės kontrolės įstaigų kontrolės skyriaus viršininko A.Mačiekaus 2002-01-28 pavedimą Nr.230-6, vyresnioji kontrolierė I.M.Bakanaitė atliko tikrinimą Valstybės sienos apsaugos tarnyboje prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. Tikrinimo tema- “2001 metų finansinės atskaitomybės ir asignavimų naudojimo programoms vykdyti vertinimas”.

Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. vasario 22 d. nutarimu Nr.194 reorganizuota iš Pasienio policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos. Valstybės sienos apsaugos tarnybos (toliau – Tarnyba) nuostatai įsigaliojo nuo 2001 m. gegužės 1 d.

Tarnybos identifikavimo kodas – 8860825, buveinės adresas – Savanorių pr. 2, 2009 Vilnius. Tarnybos steigėjas yra Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, kurios identifikavimo kodas- 8860146.

Tikrinimas pradėtas 2002-01-29, baigtas 2002-04-26.

Tikrinamuoju laikotarpiu dirbo ir už ūkinę finansinę veiklą atsakingi Tarnybos vadas vyriausiasis komisaras Algimantas Songaila, Biudžeto planavimo ir apskaitos valdybos viršininkas Kęstutis Pileckas (dirbo nuo 2001-05-01, nuo 2001-01-01 iki 2001-05-01 už finansinę veiklą atsakingas buvo Finansų tarnybos viršininkas Janas Dziatlovski) bei Biudžeto planavimo ir apskaitos valdybos Buhalterijos vyriausioji buhalterė Gražina Matkevičienė (nuo 2001-10-17 iki 2001-12-28 vyriausiosios buhalterės pareigas ėjo laikinai, o nuo 2001-12-29 paskirta nuolatinai).

Tarnybos turtas tikrinamojo laikotarpio pradžioje (2001-01-01) buvo 58396400 Lt, o pagal pateiktą paskutinę finansinę atskaitomybę – 50206700 Lt (1 priedas).

Tarnybos Vidaus audito ir kontrolės valdyba atliko 2001 metais vykdytų programų ir 2001 metų finansinės atskaitomybės vertinimą bei pateikė ataskaitas.

2. 2001 METAMS PATVIRTINTŲ TARNYBOS VEIKLOS PROGRAMŲ APŽVALGA

Tarnyba pagal savo kompetenciją įgyvendina įstatymais ir kitais teisės aktais jai pavestus uždavinius, kurių esmė:

- ◆ užtikrinti valstybės sienos neliečiamumą;
- ◆ Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių, įstatymų ir kitų teisės aktų valstybės sienos teisinio režimo klausimais vykdymas;
- ◆ nusikalstamų veikų ir kitų pažeidimų prevencija, atskleidimas ir tyrimas, žmogaus teisių ir laisvių apsauga, viešoji tvarka ir visuomenės saugumas;
- ◆ įgyvendinti valstybės sienos apsaugos politiką.

Pavestiems uždaviniams įgyvendinti Tarnyba 2001 metams parengė keturias veiklos programas, finansuojamas valstybės biudžeto lėšomis, kurios patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 12 27 nutarimu Nr.1591 “Dėl 2001 metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų paskirstymo pagal tvirtinamas programas”:

1. Lietuvos Respublikos sienos apsauga sausumoje, teritorinėje jūroje ir Kuršių mariose, Šengeno ACQUIS reikalavimų sienų kontrolės srityje įgyvendinimas. Programos kodas – 1. 4. Programos vykdymui 2001 metams patvirtinta valstybės biudžeto asignavimų, įskaitant patikslinimus, 90421 tūkst. Lt. Programos vykdytojai – Valstybės sienos apsaugos tarnybos Lazdijų, Pakrančių apsaugos, Šiaulių, Vilniaus, Pagėgių, Varėnos, Ignalinos rinktinės bei Valstybės sienos apsaugos tarnyba.

2. Neteisėtai atvykusių ir esančių Lietuvos Respublikoje bei pasiprašiusių pabėgėlio statuso užsieniečių laikinas apgyvendinimas, išlaikymas, priežiūra ir išsiuntimas į kilmės vietas. Programos kodas – 1. 5. Programos vykdymui 2001 metams patvirtinta valstybės biudžeto asignavimų, įskaitant patikslinimus, 2934 tūkst. Lt. Programos vykdytojai – Valstybės sienos apsaugos tarnybos Užsieniečių registracijos centras bei Valstybės sienos apsaugos tarnyba.

3. Personalo rengimas valstybės sienos apsaugai ir ginkluotai krašto gynybai, kvalifikacijos kėlimas. Programos kodas 1.6. Programos vykdymui patvirtinta valstybės biudžeto asignavimų, įskaitant patikslinimus, 2535 tūkst. Lt. Programos vykdytoja – Valstybės sienos apsaugos tarnybos Visagino pasieniečių mokykla.

Likusieji 91909,5 tūkst. Lt (123197 - 31287,5) biudžeto asignavimų paskirstyti Tarnybai pavaldžioms įstaigoms (programų vykdytojoms).

Tikslu įvertinti Tarnybos ūkinę finansinę veiklą, tikrinimo objektu pasirinkta ta dalis 2001 m. asignavimų, kuriuos naudojo ir jų buhalterinę apskaitą tvarkė Tarnyba (31287,5 tūkst. Lt), o vertinant 2001 metų finansinės atskaitomybės ir asignavimų naudojimą programoms vykdyti, tikrinta programos “Lietuvos Respublikos sienos apsauga sausumoje, teritorinėje jūroje ir Kuršių mariose, Šengeno ACQUIS reikalavimų sienų kontrolės srityje įgyvendinimas” vykdymas, kuria, kaip buvo minėta aukščiau, vykdė Tarnyba ir jai pavaldžios sienos apsaugos tarnybos rinktinės.

3. 2001 METŲ LIETUVOS RESPUBLIKOS SIENOS APSAUGA SAUSUMOJE, TERITORINĖJE JŪROJE IR KURŠIŲ MARIOSE, ŠENGENO ACQUIS REIKALAVIMŲ SIENŲ KONTROLĖS SRITYJE ĮGYVENDINIMAS PROGRAMOS VERTINIMAS

3. 1. Programos ir jai įgyvendinti sudarytos išlaidų sąmatos vertinimas

Tikrinimo metodas – dokumentinis , tikrinimo būdas – ištisinis . Tikrinta parengta programa kodas 1. 4 ir jos įgyvendinimui sudaryta 2001 m. biudžeto išlaidų sąmata.

Tai pagrindinė Tarnybos ir jos pavaldžių įstaigų vykdoma programa (94,4 procentai bendros patvirtintų asignavimų sumos), kurios svarbiausieji uždaviniai yra užkardyti valstybės sienos kirtimus nenustatytose vietose, atlikti pasienio kontrolės punktuose asmenų ir transporto priemonių vykimo per valstybės sieną teisėtumo patikrinimus, parengti rinktines veiksams ekstremalių situacijų atvejams bei ginkluotai krašto gynybai. Be šių svarbiausiųjų uždavinių programa apima ir kitas veiklos sritis pasienio kontrolės punktuose.

Finansuojama iš valstybės biudžeto programa parengta vadovaujantis Strateginio planavimo metodika, aprobuota Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir patvirtinta bendru Lietuvos Respublikos finansų ir Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministrų 2000 m. gegužės 3 d. įsakymu Nr.112/50 bei vadovaujantis Finansų ministerijos 2000 06 07 raštu Nr.0201-11-0008538 “Dėl Lietuvos Respublikos 2001 metų valstybės biudžeto projekto”.

Programos tikslų įgyvendinimui Tarnyba nustatė konkrečius uždavinius bei jų vertinimo kriterijus, parengė uždavinių įgyvendinimo priemones bei nustatė valstybės biudžeto asignavimų poreikį. Parengta, o vėliau patikslinta programa įstatymų nustatyta tvarka buvo pateikta 2001-02-28.

Tačiau nustatyta, kad organizuojant 2001 m. valstybės biudžeto išlaidų sąmatų pagal programas projektų sudarymą, ne visais atvejais buvo laikomasi biudžeto sudarymą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų.

Tarnybos vadas vyriausiasis komisaras A.Songaila (iki reorganizacijos, buvęs Pasienio policijos vyriausiasis komisaras) bei tuo metu buvęs Finansų tarnybos viršininkas J.Dziatlovskis, pagal pareigybės instrukciją atsakingas už išlaidų sąmatų rengimą, nesilaikė tuo metu galiojusio Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo (2000 07 11 Nr.VIII-1821) 5 straipsnio 2 dalies reikalavimų ir neužtikrino, kad, prieš sudarant išlaidų pagal programas sąmatų projektus, būtų parengti pagrįsti darbuotojų skaičiaus normatyvai suderinti su Finansų ministerija.

Taip pat, nesilaikė Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymo (1995-12-05 Nr.I-1113 su vėlesniais pakeitimais) 8 straipsnio reikalavimų ir neužtikrino, kad būtų parengti visi reikalingi normatyvai (materialinių vertybių, inventoriaus, ilgalaikio turto nusidėvėjimo), kurie būtini išlaidų pagal programas sąmatų projektuose numatomiems asignavimams tiksliai apskaičiuoti, o esami parengti ir Tarnybos vado vyriausiojo komisaro A.Songailos įsakymais patvirtinti natūriniai ir finansiniai normatyvai, nesilaikant minėto įstatymo 8 straipsnio reikalavimų, nesuderinti su Finansų ministerija.

Pažymėtina, kad tikrinimo metu, t. y. 2002-04-12 Tarnybos vado vyriausiojo komisaro A.Songailos įsakymais Nr.138 ir 143 sudarytos darbo grupės Tarnybos Štabo ir struktūrinių padalinių materialinių vertybių atsargų, inventoriaus, medikamentų finansiniams normatyvams bei centrinių, teritorinių ir kitų struktūrinių padalinių darbuotojų skaičiaus normatyvams parengti (6 priedas).

Organizuojant 2001 m. išlaidų pagal programas sąmatų projektų sudarymą, Tarnybos vadas vyriausiasis komisaras A.Songaila, 2000-12-28 nurodymu Nr.153 pavaldžioms įstaigoms (programos vykdytojoms) nurodė, vadovaujantis skirtais maksimaliai leistiniais biudžeto asignavimais, parengti biudžeto išlaidų sąmatas pagal pridedamas formas ir pateikti jas iki 2001-01-05 buvusiai Pasienio policijos departamento Finansų tarnybai. Vykdydamos minėtą nurodymą, rinktinės išlaidų sąmatų projektus ir išlaidų paskaičiavimus pagal atskirus ekonominės klasifikacijos straipsnius apskaičiavo metams ir pateikė Finansų tarnybai.

Skirti 2001 m. maksimalūs leistini biudžeto asignavimai buvo padidinti 2001-01-15 įsakymu Nr.14, skiriant papildomai lėšų ryšium su privalomosios karo tarnybos karių keitimu profesionaliais pareigūnais bei specialiosios paskirties būrių įsteigimu, todėl sąmatų projektai buvo tikslinami.

Pasienio policijos departamentas kartu su aukščiau minėto nurodymo Nr.153 ir įsakymo Nr.14 priedais dėl 2001 m. skirtų maksimaliai leistinų biudžeto asignavimų, Pasienio policijos rinktinėms pateikė ir konkretų planuojamų etatų ir pareigybių skaičių bei detalų darbo užmokesčio fondo (atitinkamai ir socialinio draudimo įnašų) apskaičiavimą. Nustatyta, kad apskaičiuojant metinį darbo užmokesčio fondą, apskaičiuotas planuojamas mėnesio darbo užmokesčio fondas padaugintas ne iš 12 mėnesių (fondas metams), o iš 11,4 mėn., t. y., 2001 m. gruodžio mėnesiui planuotas tik darbo užmokesčio avansas. Skaičiavimus pasirašė buvusio Pasienio policijos departamento Finansų tarnybos viršininkas J.Dziatlovskis.

Šiuo metu einantis pareigas Tarnybos Biudžeto planavimo ir apskaitos tarnybos viršininkas K.Pileckas dėl šio fakto žodžiu ir raštu (2002-05-13 Nr.21/11-25-1448) paaikškino, kad darbo užmokesčio fondas apskaičiuotas ne pilniems metams, o 11,4 mėn. todėl, kad nuo 2000-07-05 įsigaliojo nauja Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr.127 redakcija, kurioje nustatyta darbo užmokesčių pareigūnams mokėti ne rečiau kaip du kartus per mėnesį (iki tol buvo mokama vieną kartą). Įgyvendinant minėto nutarimo nuostatas Vidaus reikalų ministras 2000-09-27 įsakymu Nr.368 patvirtino instrukciją, kurioje numatyta, kad pareigūnams už pirmąją mėnesio pusę einamojo mėnesio 20-25 dieną mokamas avansas 40 procentų darbo užmokesčio, o likusi dalis išmokama sekančio mėnesio 3-10 dienomis.

Tokiu būdu, jau planavimo etape Finansų tarnyba užprogramavo sąmatoje patvirtintų darbo užmokesčio išlaidų viršijimą. Pasienio policijos departamento ir jam pavaldžių įstaigų 2001 metų biudžeto išlaidų sąmatas 2001-01-26 įsakymu Nr.25 patvirtino l.e.p. vyriausiasis pasienio policijos komisaras A.Stončaitis.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-12-22 nutarimu Nr.1591 “Dėl 2001 metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų paskirstymo pagal tvirtinamas programas patvirtinimo” Tarnybai programos “Lietuvos Respublikos sienos apsauga sausumoje, teritorinėje jūroje ir Kuršių mariose, Šengeno ACQUIS reikalavimų sienų kontrolės srityje įgyvendinimas” vykdymui 2001 metams patvirtinta (įskaitant patikslinimus) iš viso 116322 tūkst. Lt valstybės biudžeto asignavimų, iš jų darbo užmokesčiui – 66442 tūkst. Lt (3 priedas). Be to, iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės rezervo fondo 2001 m. Tarnybai skirti 6 tūkst. Lt vienkartinėms pašalpoms žuvusio pareigūno šeimos nariams išmokėti (2, 4 priedai). Tokiu būdu, Tarnybai iš viso programos įgyvendinimui patvirtinta -116328 tūkst. Lt valstybės biudžeto asignavimų. Gauta - 115016,5 tūkst. Lt, iš jų darbo užmokesčiui – 66442 tūkst. Lt.

Tačiau toks aiškinimas ir toks biudžeto išlaidų apskaičiavimas neatitinka teisės aktų, reglamentuojančių biudžeto sudarymą bei įvykdymą, nuostatoms ir prieštarauja Finansų ministerijos pateiktiems metiniams maksimaliai leistiniems valstybės biudžeto asignavimams, Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 2 straipsnio 4 dalies nuostatoms bei tuo metu galiojusioms Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo bei vykdymo bendrosioms taisyklėms, patvirtintoms Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991-12-09 nutarimu Nr.536.

IŠVADA.

Programa parengta vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto formavimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimais.

Tačiau Tarnybos vadas vyriausiasis komisaras A.Songaila, bei tuo metu ėjęs Finansų tarnybos viršininko pareigas J.Dziatlovskis, pagal pareigybės aprašymą atsakingas už išlaidų sąmatų rengimą, neužtikrino, kad, prieš sudarant išlaidų pagal programas sąmatų projektus,

būtų parengti darbuotojų skaičiaus ir kiti normatyvai suderinti su Finansų ministerija, kurie būtini išlaidų pagal programas sąmatų projektuose numatomiems asignavimams tiksliai apskaičiuoti, ir tuo būdu, nevykdė Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo (2000 07 11 Nr.VIII-1821) 5 straipsnio 2 dalies bei Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymo (1995 12 05 Nr.I-1113 su vėlesniais pakeitimais) 8 straipsnio reikalavimų.

Buvęs Finansų tarnybos viršininkas J.Dziatlovskis, organizuodamas ir rengdamas 2001 metams išlaidų pagal programas sąmatų projektų sudarymą, neatsižvelgė į Finansų ministerijos pateiktus metinius maksimaliai leistinus valstybės biudžeto asignavimus, nesilaikė Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 2 straipsnio 4 dalies nuostatų bei nesivadovavo tuo metu galiojusių Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo bei vykdymo bendrųjų taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991-12-09 nutarimu Nr.536, reikalavimais ir darbo užmokesčio išlaidas apskaičiavo ne metams, o 11,4 mėnesių, ir tuo jau planavimo etape užprogramavo sąmatoje patvirtintų darbo užmokesčio išlaidų viršijimą.

Pažymėtina, kad tikrinimo metu, t. y. 2002 04 12 Tarnybos vado vyriausiojo komisaro įsakymais Nr.138 ir 143 sudarytos darbo grupės Tarnybos Štabo ir struktūrinių padalinių materialinių vertybių atsargų, inventoriaus, medikamentų finansiniams normatyvams bei centrinių, teritorinių ir kitų struktūrinių padalinių darbuotojų skaičiaus normatyvams parengti.

3.2 Programos ir išlaidų pagal programą sąmatos įvykdymo vertinimas

Tikrinimo metodas – dokumentinis, tikrinimo būdas – ištisinis. Analizuota parengtos ir patvirtintos programos kodas 1.4 2001 m. biudžeto išlaidų sąmatos įvykdymo apyskaita.

Programai “Lietuvos Respublikos sienos apsauga sausumoje, teritorinėje jūroje ir Kuršių mariose, Šengeno ACQUIS reikalavimų sienų kontrolės srityje įgyvendinimas” įgyvendinti 2001 m. gauti asignavimai įtraukti į apskaitos registrus ir atitinka finansavimą pagal sąmatoje numatytas išlaidas. Tačiau ne pagal visus išlaidų ekonominius straipsnius planuoti asignavimai gauti pilnai. Iš viso, palyginus su planuotais, negauta 1158,7 tūkst. Lt asignavimų, tačiau darbo užmokesčio ir socialinio draudimo įnašų išlaidoms finansuotos 100 procentų (3 priedas).

Remiantis biudžeto sudarymą ir vykdymą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimais bei tuo, kad Tarnyba darbo užmokesčio ir socialinio draudimo įnašų išlaidoms finansavimą gavo pilnai, Tarnybos pateiktoje 2001 m. atskaitomybės formoje Nr.2 (Biudžeto išlaidų sąmatos vykdymo

apyskaita) pagal minėtus išlaidų straipsnius kasinės bei faktinės darbo užmokesčio išlaidos turėjo sutapti ir atitikti sąmatoje patvirtintoms šių straipsnių apimtims.

Atlikus aukščiau minėtos programos 2001 m. biudžeto išlaidų sąmatos įvykdymo apyskaitos analizę (3, 3-1 priedai), nustatyta, kad darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įnašams sąmatoje patvirtinta ir gauta asignavimų atitinkamai 66442 ir 15417 tūkst. Lt, iš jų pagal asignavimų paskirstymą Tarnybai – 5615 ir 1329 tūkst. Lt. Kasinių išlaidų pagal minėtus išlaidų straipsnius padaryta atitinkamai 66412,2 ir 15419,4 tūkst. Lt, Tarnyba – 5615 ir 1329 tūkst. Lt. Faktinių išlaidų atitinkamai – 66901,8 ir 15561,9 tūkst. Lt, Tarnyba – 5812,9 ir 1384,9 tūkst. Lt (3, 5 priedai).

Nustatyta, kad faktinių darbo užmokesčio ir socialinio draudimo įnašų išlaidų padaryta daugiau negu kasinių atitinkamai 489,6 ir 142,5 tūkst. Lt, iš jų Tarnybos – 197,9 ir 55,9 tūkst. Lt, o palyginus jas su atitinkamomis išlaidomis patvirtintomis sąmatoje, jos yra didesnės atitinkamai 459,8 ir 144,9 tūkst. Lt, iš jų Tarnybos – 197,9 ir 55,9 tūkst. Lt negu patvirtintas planas.

Kaip buvo minėta ataskaitos 3.1 skyriuje, Tarnyba jau planavimo etape užprogramavo šiuos skirtumus bei sąmatoje patvirtintų išlaidų viršijimą bei 0,6 dalį gruodžio mėnesio darbo užmokesčio numatė išmokėti sekančių metų sausio mėn. ir iš 2002 metams skirtų biudžeto asignavimų (Tarnyboje darbo užmokestis už pirmą mėnesio pusę mokamas einamąjį mėnesį, o likusi dalis mokama sekantį mėnesį).

Tuo būdu, Tarnyba viršijo Lietuvos Respublikos 2001 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu ir Lietuvos Respublikos 2001 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymu patvirtintas darbo užmokesčio asignavimų apimtis, nesilaikė Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 2 straipsnio 4 punkto nuostatų, kad biudžetiniai metai - metai nuo sausio 1 dienos iki gruodžio 31 d., Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymo (1995 12 05 Nr.I-1113) 8 straipsnio bei Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo taisyklių 17 punkto reikalavimų.

Išnagrinėjus gautus ir panaudotus biudžeto asignavimus pagal paskirstymą programų vykdytojams, nustatyta, kad sąmatose patvirtintus asignavimus darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įnašams viršijo Tarnyba (valdymas) ir jai pavaldžios Pagėgių ir Lazdijų rinktinės (3-1 priedas).

Tarnyba ir Lazdijų bei Pagėgių rinktinės pareigūnams ir tarnautojams iki 2001 m. gruodžio 31 d. nepilnai išmokėjo jiems už 2001 m. gruodžio mėn. apskaičiuotą darbo užmokestį, kadangi jau buvo panaudojusios šioms straipsniams patvirtintus ir gautus visus asignavimus (3-1, 5 priedai).

Išanalizavus bendrą programos ir valdymo faktinių darbo užmokesčio išlaidų struktūrą, nustatyta, kad Tarnyba ir jai pavaldžios rinktinės netaupiai naudojo 2001 m. darbo užmokesčio fondą.

Tarnyba dėl 435 vnt. neįvykdytų pagal programą etatų kontingentų 2001 m. planinių rodiklių (atskaitomybės F.Nr.3-8 duomenys) turėjo didelę darbo užmokesčio fondo ekonomiją. Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo taisyklių 61, 62 punkte nurodyta, kad asignavimų valdytojai, analizuodami pavaldžių įstaigų sąmatų įvykdymo apyskaitinius duomenis, privalo nustatyti netekusių tikslinės paskirties asignavimų sumas ir apie tai informuoti atitinkamai Finansų ministeriją, kad šiomis sumomis ji sumažintų perduodamus biudžeto asignavimus. Tačiau Tarnyba šių reikalavimų nevykdė ir gautus biudžeto asignavimus naudojo netaupiai. Neturint realios darbo užmokesčio ekonomijos, buvo mokami asmeniniai priedai bei materialinės pašalpos. Per 2001 metus iš viso darbuotojams paskirta (atskaičius mokesčius išmokėta) 1905659 Lt asmeninių priedų ir 617838 Lt materialinių pašalpų (7 priedas), iš jų Tarnybos darbuotojams atitinkamai 370691 ir 93250 Lt (8 priedas).

Pagal Valstybės sienos apsaugos tarnybos vado vyriausiojo komisaro A.Songailos 2001-06-11 įsakymu Nr.95TE patvirtintus pareigybių aprašymus, už biudžetinių lėšų sąmatų rengimą pagal patvirtintus asignavimus, o patvirtinus sąmatas Tarnybos vadui, už asignavimų paskirstymą pavaldžioms įstaigoms bei jų naudojimo kontrolę, atsakingas Biudžeto planavimo ir apskaitos valdybos viršininkas K.Pileckas.

2001 metų finansinę atskaitomybę ir Biudžeto išlaidų sąmatos įvykdymo apyskaitas pagal programas, pasirašė Tarnybos vadas vyriausiasis komisaras A.Songaila ir Biudžeto planavimo ir apskaitos valdybos viršininkas K.Pileckas.

Tarnybos vadas vyriausiasis komisaras A.Songaila neužtikrino Lietuvos Respublikos biudžetinės sandaros įstatymo 5 straipsnyje nurodytų asignavimų valdytojams privalomų pareigų vykdymo, nesilaikė Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 11 29 nutarimo Nr.499 “Dėl valstybinės valdžios, valstybės valdymo ir teisėsaugos organų vadovų bei kitų pareigūnų laikinos bandomosios darbo apmokėjimo tvarkos” 4 punkto reikalavimų ir, nesant realios darbo užmokesčio fondo ekonomijos, skyrė asmeninius priedus bei materialines pašalpas Tarnybos ir jai pavaldžių įstaigų darbuotojams.

Remiantis Lietuvos Respublikos biudžetinės sandaros (2000-07-11 Nr.VIII-1821) įstatymo 7 ir Biudžetinių įstaigų įstatymo 8 straipsnių nuostatomis, už apskaitos organizavimą, valstybės biudžeto lėšų paskirstymo ir naudojimo tvarką atsako Tarnybos vadas vyriausiasis komisaras A.Songaila.

IŠVADA.

Tarnyba ir jai pavaldžios įstaigos 604,7 tūkst. Lt 2001 metų (įskaitant patikslinimus) darbo užmokesčio ir socialinio draudimo įmokų išlaidų apmokėjo 2002 metais ir iš 2002 metams patvirtintų asignavimų ir tuo viršijo Lietuvos Respublikos 2001 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu bei Lietuvos Respublikos 2001 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių

rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymu patvirtintas darbo užmokesčio asignavimų apimtis.

Tarnyba darbo užmokesčio ir socialinio draudimo įmokų išlaidas apskaičiavo (ir apmokėjo) ne metams, o 11,4 mėn. ir tuo pažeidė Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 2 straipsnio 4 punktą, kuriuo nustatyta, kad biudžetiniai metai-metai nuo sausio 1 dienos iki gruodžio 31 d., Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymo (1995 12 05 Nr.I-1113) 8 straipsnio bei Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo taisyklių 17 punkto reikalavimus.

Tarnyboje 2001 metais gauti programai vykdyti darbo užmokesčio ir socialinio draudimo įnašų asignavimai buvo naudojami netaupiai.

Tarnybos vadas vyriausiasis komisaras A.Songaila neužtikrino Lietuvos Respublikos biudžetinės sandaros įstatymo 5 straipsnyje nurodytų asignavimų valdytojams privalomų pareigų vykdymo, nesilaikė Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo tvarkos 61, 62 punktų reikalavimų ir neužtikrino, kad būtų nustatytos 2001 m. netekusios tikslinės paskirties asignavimų sumos, susidariusios dėl neįvykdytų etatų kontingentų planinių rodiklių, ir apie tai informuota Finansų ministerija, kad ji šiomis sumomis sumažintų perduodamus asignavimus. Taip pat bei pažeidė Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 11 29 nutarimo Nr.499 “Dėl valstybinės valdžios, valstybės valdymo ir teisėsaugos organų vadovų bei kitų pareigūnų laikinos bandomosios darbo apmokėjimo tvarkos ” 4 punkto reikalavimus ir, nesant faktinės darbo užmokesčio fondo ekonomijos, skyrė asmeninius priedus ir materialines pašalpas Tarnybos ir jai pavaldžių įstaigų darbuotojams. Per 2001 metus apskaičiuota (išskaičiavus mokesčius išmokėta) 1905659 Lt asmeninių priedų ir 617838 Lt materialinių pašalpų. Iš jų Tarnybos darbuotojams atitinkamai 370691 ir 93250 Lt.

Vadovaujantis Valstybės sienos apsaugos tarnybos vado vyriausiojo komisaro A.Songailos 2001-06-11 įsakymu Nr.95TE patvirtintais pareigybių aprašymais, už biudžetinių lėšų sąmatų rengimą pagal patvirtintus asignavimus, už asignavimų paskirstymą pavaldžioms įstaigoms bei jų naudojimo kontrolę, atsakingas Biudžeto planavimo ir apskaitos valdybos viršininkas K.Pileckas.

Remiantis Lietuvos Respublikos biudžetinės sandaros įstatymo 7 ir Biudžetinių įstaigų įstatymo 8 straipsnių nuostatomis, už valstybės biudžeto lėšų paskirstymą ir naudojimo tvarką atsako Tarnybos vadas vyriausiasis komisaras A.Songaila.

4. VIDAUS KONTROLĖS SISTEMOS VERTINIMAS

Tikrinimo metodas – dokumentinis, tikrinimo būdas – atrankos. Tikrinamasis laikotarpis 2001 m.

Nr.194 Pasienio policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos reorganizuotas į Valstybės sienos apsaugos tarnybą prie Vidaus reikalų ministerijos. Tarnybos nuostatai įsigaliojo nuo 2001 m. gegužės 1 d.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 8 str. ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000-06-19 nutarimu Nr.693 “Dėl valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodikos patvirtinimo ir valstybės tarnybos valdymo funkcijų” Tarnybos vadas vyriausiasis komisaras A.Songaila 2001-06-11 įsakymu Nr.98-TE patvirtino teisės aktų nustatyta tvarka parengtus pareigybių aprašymus. Darbuotojai su pareigybių aprašymais supažindinti pasirašytinai. Šiuo metu galiojančiuose darbuotojų pareigybės aprašymuose tiksliai ir konkrečiai neapibrėžtos darbuotojams pavestos vykdyti funkcijos, o atskaitomybė, pareigos ir atsakomybė visai nenurodytos. Tokiu būdu, tikrinimo metu nepavyko nustatyti, kas Tarnyboje konkrečiai atsakingas už tai, kad nebuvo parengti ir patvirtinti materialinių vertybių atsargų, ilgalaikio turto nusidėvėjimo, inventoriaus, medikamentų normatyvai bei centrinių, teritorinių ir kitų struktūrinių padalinių darbuotojų skaičiaus normatyvai.

Nesilaikant Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 5 straipsnio bei Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymo 8 str. 4 d. reikalavimų, Tarnyba neparengė darbuotojų skaičiaus ir kitų normatyvų (materialinių vertybių, inventoriaus, ilgalaikio turto nusidėvėjimo), kurie būtini išlaidų pagal programas sąmatų projektuose numatomiems asignavimams tiksliai apskaičiuoti, o parengti ir Tarnybos Vado vyriausiojo komisaro A.Songailos įsakymais patvirtinti natūriniai ir finansiniai normatyvai, nesilaikant minėtų įstatymų reikalavimų, nesuderinti su Finansų ministerija.

Už vidaus auditą Tarnyboje atsakinga yra Vidaus audito ir kontrolės valdyba (iki reorganizacijos buvusi Pasienio policijos departamento Vidaus audito tarnyba, įkurta vyr. Policijos komisaro 2000-05-23 įsakymu Nr.215, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000-02-07 nutarimu Nr.127 “Dėl valstybės įmonių ir įstaigų vidaus audito”).

Vidaus audito ir kontrolės valdyba (toliau-Valdyba) savo veikloje vadovaujasi Tarnybos vado vyriausiojo komisaro A.Songailos patvirtintais nuostatais.

Valdyba 2001 metais savo veiklą organizavo pagal Vado vyriausiojo komisaro A.Songailos 2000-11-27 patvirtintą planą. Tarnybos 2001 metų ūkinės finansinės veiklos auditas plane nebuvo numatytas ir neatliktas.

Vykdamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-04-05 nutarimo Nr.379 “Dėl Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų valdytojų programų vykdymo vertinimo tvarkos patvirtinimo” nuostatas ir 2001-09-13 nutarimu Nr.1098 “Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000-02-07 nutarimo Nr.127 “Dėl valstybės įmonių ir įstaigų vidaus audito” dalinio pakeitimo” patvirtintų valstybės institucijų vidaus audito tarnybos nuostatų 5.1.3 p. reikalavimus, Valdybos

specialistai atliko Tarnybos 2001 metais vykdytų programų ir Tarnybos ir jai pavaldžių įstaigų finansinės atskaitomybės vertinimą bei pateikė ataskaitas.

Tarnybos ir jai pavaldžių įstaigų finansinės atskaitomybės vertinimas neišsamus, atliktas remiantis Išlaidų sąmatos vykdymo balanse (Forma Nr.1) ir kitose formose prie balanso pateiktų duomenų palyginimu su planiniais rodikliais ir gautais asignavimais. Atlikus tikrinimą tokiu būdu, nebuvo ir negalėjo būti pastebėtos ir išaiškintos reikšmingos klaidos atsiradusios apskaitoje ir finansinėje atskaitomybėje, kurios išdėstytos kituose ataskaitos skyriuose.

Išvada.

Tarnybos darbuotojų pareigybės aprašymuose tiksliai ir konkrečiai neapibrėžtos darbuotojams pavestos vykdyti funkcijos, o atskaitomybė, pareigos ir atsakomybė visai nenurodytos.

Tarnybos Vidaus audito ir kontrolės valdybos atliktas Tarnybos ir jai pavaldžių įstaigų finansinės atskaitomybės vertinimas neišsamus, atliktas remiantis tik 2001 m. atskaitomybėje pateiktų suvestinių duomenų palyginimu su planiniais rodikliais ir gautais asignavimais. Tuo būdu, nepastebėtos ir neišaiškintos reikšmingos klaidos nustatytos 2001 metų apskaitoje ir finansinėje atskaitomybėje. Tarnybos vidaus kontrolės sistemos pasitikėjimo laipsnis – vidutinis.

5. TARNYBOS ATSKIRŲ VEIKLOS SRIČIŲ ŪKINĖS FINANSINĖS VEIKLOS TIKRINIMAS

5.1 Darbo užmokesčio asignavimų tikrinimas

Tikrinimo metodas – dokumentinis, tikrinimo būdas – atrankos. Tikrinamasis laikotarpis 2001 m. I ketvirtis.

Dokumentai, kuriais remiantis apskaičiuotas darbo užmokestis yra pateikti laiku ir patvirtinti atsakingų asmenų.

Patikrinus pagrindinio ir papildomo atlyginimo apskaičiavimą bei išskaitymus iš apskaičiuoto darbo užmokesčio, pažeidimų nenustatyta.

Visi apskaičiuoti ir išmokėti atlyginimai ir su tuo susiję mokesčiai bei kiti atskaitymai yra teisingai, laiku, už teisingą laikotarpį suklasifikuoti, susumuoti ir nurodyti apskaitos registruose.

Tarnyboje darbo užmokesčio apskaičiavimas yra kompiuterizuotas.

Naudojama Tarnyboje darbo užmokesčio apskaičiavimo kompiuterinė programa nepritaikyta biudžetinių įstaigų apskaitos poreikiams ir neužtikrina apskaitos ir kontrolinių operacijų vientisumo nuo pirminių dokumentų duomenų apdorojimo iki atskaitomybės sudarymo ir dėl to reikalauja daug rankiniu būdu atliekamų didelės apimties apskaitos operacijų. Buhalterijos

elektroninė duomenų bazė nesujungta su atitinkama Personalo skyriaus duomenų baze. Dėl šios priežasties nevykdomas įvestų į buhalterinės apskaitos programą duomenų automatinis sutikrinimas.

Nustatyta, kad Tarnybos Biudžeto planavimo ir apskaitos valdybos buhalterija (toliau-Buhalterija), tvarkydama sąskaitą 18 “Atsiskaitymai su darbuotojais ir stipendininkais”, nesivadovauja Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos tvarkos, patvirtintos Lietuvos Respublikos finansų ministro 2001 03 16 įsakymu Nr.70, nurodymais. Minėtos sąskaitos subsąskaitoje 180 “Atsiskaitymai su darbuotojais pagal darbo užmokestį” turėtų būti tvarkomi atsiskaitymai su darbuotojais pagal visas darbo užmokesčiui prilygintas išmokas, o subsąskaita 182 “Atsiskaitymai su darbuotojais pagal jų pavedimus” skirta iš darbo užmokesčio pagal darbuotojų pavedimus išskaičiuotų sumų apskaitai. Tarnybos Buhalterija subsąskaitoje 180 “Atsiskaitymai su darbuotojais pagal darbo užmokestį” apskaito ir išmokas “Parama šeimai”, kurios Biudžeto išlaidų sąmatos įvykdymo apyskaitoje turi būti įrašytos ne darbo užmokesčio straipsnyje (kodas 1.1.1.1), o išlaidų straipsnyje “Parama šeimoms” (kodas 1. 3. 4), taip pat kitas, nepriskiriamas darbo užmokesčiui išmokas. Iš darbo užmokesčio išskaitytas sumas už pokalbius individualiais mobiliaisiais telefonais apskaito ne tam skirtoje subsąskaitoje 182 “Atsiskaitymai su darbuotojais pagal jų pavedimus”, o 160 “Atsiskaitymai su atskaitingais asmenimis”. Išskaitytų iš darbuotojų darbo užmokesčio pagal jų pavedimus sumų analitinė apskaita netvarkoma atskirai pagal kiekvieną išskaitymų rūšį ir kiekvieną išskaitytų sumų gavėją.

Nesilaikant nustatytos buhalterinės apskaitos tvarkos, didėja atsiskaitymų apskaitos kontrolės rizika.

Vadovaujantis Biudžetinių įstaigų vyriausiųjų finansininkų (buhalterijų) nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 03 31 nutarimu Nr.205 “Dėl biudžetinių įstaigų vyriausiųjų finansininkų (buhalterijų) nuostatų patvirtinimo” 11 punkto nuostatomis, užtikrinti buhalterinės apskaitos tvarkymą pagal nustatytas taisykles privalėjo Tarnybos Biudžeto planavimo ir apskaitos valdybos buhalterijos vyriausioji buhalterė G.Matkevičienė.

Faktinės darbo užmokesčio išlaidos Tarnyboje viršijo 2001 m. patvirtintus darbo užmokesčio asignavimus, tačiau apie tai buvo aprašyta ankstesniuose ataskaitos skyriuose ir padarytos išvados, todėl šiame skyriuje apsiribojama tik šia išvada.

IŠVADA.

Tarnyba viršijo 2001 metų patvirtintus darbo užmokesčio asignavimus ir tuo pažeidė valstybės biudžeto sudarymą ir vykdymą reglamentuojančių Lietuvos Respublikos įstatymų, Vyriausybės nutarimų bei kitų teisės aktų nustatytus reikalavimus.

Apskaičiuotų darbuotojams darbo užmokesčiui prilygintų išmokų bei išskaičiuotų iš darbuotojų darbo užmokesčio sumų apskaita tvarkoma nesilaikant Biudžetinių įstaigų

buhalterinės apskaitos tvarkos, patvirtintos Lietuvos Respublikos finansų ministro 2001 03 16 įsakymu Nr.70, nurodymais.

Naudojama Tarnyboje darbo užmokesčio apskaičiavimo kompiuterinė programa nepritaikyta biudžetinių įstaigų apskaitos poreikiams ir neužtikrina apskaitos ir kontrolinių operacijų vientisumo nuo pirminių dokumentų duomenų apdorojimo iki atskaitomybės sudarymo ir dėl to reikalauja daug rankiniu būdu atliekamų didelės apimties apskaitos operacijų. Tuo būdu didėja darbo užmokesčio ir kitų išmokų apskaitos kontrolės rizika.

5.2 Pirkimai

Tikrinimo metodas – dokumentinis, tikrinimo būdas – ištininis. Tikrinamasis laikotarpis 2001 m. IV ketvirtis.

Patikrinus visus mokėjimus, vykdytus iš biudžeto sąskaitos esančios banke, per 2001 metų IV ketvirtį, pažeidimų nenustatyta.

Per tikrinamąjį laikotarpį atlikti tik patvirtinti mokėjimai. Įvykdyti mokėjimai susiję su gautomis prekėmis ir paslaugomis. Mokėjimai įvykdyti PVM sąskaitose faktūrose nurodytiems subjektams ir apmokėta sąskaitoje nurodyta suma.

Patikrinus 2001 m. IV ketvirtį įsigyto ilgalaikio turto užpajamavimą sandėlyje pas Tarnybos Apskaitos ir aptarnavimo centro vyresniąją buhalterijos specialistę V.Markauskienę, skirtumų nenustatyta.

Atlikti mokėjimai ir gautos prekės bei paslaugos iš esmės apskaitytos tinkamose buhalterinės apskaitos sąskaitose.

Tačiau Biudžeto planavimo ir apskaitos valdybos buhalterija kai kurias ūkines operacijas neįrašė 17 sąskaitoje “Atsiskaitymai su įvairiais debitoriais ir kreditoriais”, t. y., apmokėtas PVM sąskaitose faktūrose nurodytas sumas neįrašė atitinkamose sąskaitos 17 subsąskaitose, o nurašė tiesiai į įstaigos išlaidas. Per 2001 m. IV ketvirtį minėtoje sąskaitoje buvo neįrašyta ūkinių operacijų už 25295,03 Lt (9 priedas). Be to, atsiskaitymų su debitoriais ir kreditoriais kaupiamuosiuose žiniaraščiuose nenurodomas kiekvienas dokumentas, o įrašoma iš dokumento tik suma. Taip tvarkant atsiskaitymų analitinę apskaitą didėja atsiskaitymų kontrolės rizika.

Tarnybos Biudžeto planavimo ir apskaitos valdybos buhalterijos vyriausioji buhalterė G.Matkevičienė nepakankamai kontroliavo, kad atsiskaitymų su tiekėjais apskaita būtų tvarkoma laikantis Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos tvarkos, patvirtintos Lietuvos Respublikos finansų ministro 2001 03 16 įsakymu Nr.70, nors vadovaujantis Biudžetinių įstaigų vyriausiųjų finansininkų (buhalterių) nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 03 31 nutarimu Nr.205 “Dėl biudžetinių įstaigų vyriausiųjų finansininkų (buhalterių) nuostatų patvirtinimo” 11 punkto nuostatomis tai privalėjo daryti.

IŠVADA.

Tarnyboje atliekami tik patvirtinti mokėjimai, mokėjimai susiję su gautomis prekėmis bei paslaugomis. Tačiau kai kurie mokėjimai neįrašomi 17 sąskaitoje “Atsiskaitymai su įvairiais debitoriais ir kreditoriais”, o apmokėtos PVM sąskaitose faktūrose nurodytos sumos nurašomos tiesiai į įstaigos išlaidas. Taip tvarkant analitinę apskaitą didėja atsiskaitymų kontrolės rizika.

5.3. Reprezentacinių ir kitų priėmimų išlaidų tikrinimas

Tikrinimo metodas – dokumentinis, tikrinimo būdas – atrankos. Tikrinamasis laikotarpis - 2001 m. Tarnybos mokėjimo pavedimais apmokėtos sąskaitos.

Vykdamas Pasienio policijos departamento (po reorganizacijos Valstybinė sienos apsaugos tarnyba) buvusio vyriausiojo policijos komisaro pavaduotojo 2000-12-19 nurodymą Nr.149 “Dėl numatomų išlaidų Pasienio policijos departamentui (PPD) 2001 metams” Tarptautinio bendradarbiavimo ir Europos integracijos tarnyba pateikė vadovų planinių ir darbinių susitikimų lėšų poreikio apskaičiavimą 2001 metams atitinkamai 87,0 ir 69,0 tūkst. Lt, iš viso 156,0 tūkst. Lt.

Tarnyba eilę metų su Suomijos pasienio apsaugos tarnyba pasirašo bendradarbiavimo protokolą, taip pat bendradarbiauja ir su kitų pasienio valstybių sienos apsaugos tarnybomis. Visa tai padeda geriau organizuoti ir vykdyti Tarnybai pavestas funkcijas sienos apsaugos srityje.

Tačiau atlikus reprezentacinių ir įvairiems kitiems priėmimams bei priemonėms panaudotų išlaidų tikrinimą, nustatyta, kad ne visais atvejais šios lėšos naudojamos taupiai. Trūksta šių išlaidų apskaitos skaidrumo, todėl reprezentacijų ir įvairių priėmimų bei švenčių organizavimas yra viena iš rizikingesnių Tarnybos veiklos sričių.

Atlikus minėtų išlaidų analizę, nustatyta, kad per 2001 metus išlaidų apmokėta 53,8 tūkst. Lt. Į šią sumą neįrašytos išlaidos, apmokėtos grynaisiais pinigais iš Tarnybos kasos, taip pat padarytos netiesioginės išlaidos (Tarnybos suteiktų transporto paslaugų, švenčių organizavimo išlaidų ir kt.), (10 priedas).

Tarnyba nesudarė konkrečių Suomijos pasienio apsaugos tarnybos ir Lietuvos valstybės sienos apsaugos tarnybos bendradarbiavimo bei kitų reprezentacijų ir įvairių priėmimų bei švenčių organizavimo metinių išlaidų sąmatų.

Kiekviena aukščiau minėta priemonė buvo vykdoma vadovaujantis Tarnybos vado vyriausiojo komisaro A.Songailos įsakymu bei patvirtinta išlaidų sąmata.

Sąmatose nenurodytos visos išlaidos, susijusios su priemonės organizavimu. Pvz., 2001-06-18 įsakymo Nr.93 “Dėl pasieniečių dienos minėjimo” 10 p. nurodyta Tarnybos apsaugos ir aptarnavimo centro viršininkui K.Luneckui skirti transportą, Pakrančių apsaugos rinktinės vadui

S.Černeckui – užsakyti Šv.Mišias ir pasirūpinti Atgimimo aikštės Klaipėdoje paruošimu ceremonijai, tačiau sąmatoje išlaidos šiems darbams atlikti nenurodytos.

Sąmatose nenurodyti lydintieji asmenys, todėl nėra galimybės nustatyti, ar pagrįstai jų atžvilgiu buvo naudojamos biudžeto lėšos. Tarnyboje nesudaromos minėtų priemonių išlaidų sąmatų įvykdymo apyskaitos, prie išlaidų dokumentų nepateikiama ataskaita apie dalyvavusius konkrečius asmenis ir jų skaičių, kurių atžvilgiu buvo daromos išlaidos, dėl to atsiranda didelė šių išlaidų kontrolės rizika.

Valstybės biudžeto lėšos įvairiems priėmimams bei šventėms organizuoti naudojamos netaupiai. Pvz., Pasienio policijos departamento vyriausiojo pasienio policijos komisaro A.Songailos 2001-01-09 įsakymu Nr.6 Seimo nacionalinio saugumo komiteto narių vizito į Varėnos rinktinės padalinius ir rinktinės pastato atidarymo ceremonijai patvirtinta sąmata 2150 Lt. Vien tik mokėjimo pavedimais apmokėta 2090,7 Lt, tačiau neįvertinta, kiek kainavo dviejų mikroautobusų ir sraigtasparnio panaudojimo išlaidos. Purvėnų užkardos atidarymo banketas AB “Maisto rūmai” Vilniuje kainavo 1320 Lt. Pasieniečių dienos paminėjimo Klaipėdoje ceremonijai sąmata patvirtinta net 26000 Lt, apmokėta mokėjimo pavedimais 15732,69 Lt, neįvertinus visų atliktų darbų ir suteiktų paslaugų išlaidų, organizuojant šią šventę. Vien tik už 100-ui svečių surengtą banketą ir 25 žmonių nakvynę AB “Klaipėdos viešbutis” Tarnyba apmokėjo 12254 Lt.

Reprezentacinėms išlaidoms iš biudžeto skirtų lėšų naudojimo tvarkos, patvirtintos buvusio Pasienio policijos departamento l. e. p. vyriausiojo pasienio policijos komisaro A.Stončaičio 1999 08 04 įsakymu Nr.276 “Dėl Pasienio policijos departamento prie VRM ir jo padalinių reprezentacinėms išlaidoms skirtų biudžetinių lėšų naudojimo tvarkos” 6 punkte nustatyta, kad maitinimo išlaidos vienam žmogui per dieną negali viršyti 50 Lt. Nesilaikant Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymo 8 straipsnio reikalavimų, ši maitinimo išlaidų norma nesuderinta su Finansų ministerija.

Išvada.

Valstybės biudžeto lėšos reprezentacijai ir įvairiems priėmimams bei šventėms Tarnyboje naudojamos netaupiai. Esama šių lėšų planavimo ir panaudojimo apskaita neužtikrina tinkamos kontrolės, dėl to naudojant šias lėšas atsiranda didelė kontrolės rizika. Nesilaikant Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymo 8 straipsnio reikalavimų, patvirtinta maitinimo vienam žmogui per dieną išlaidų norma nesuderinta su Finansų ministerija.

5.4. Piniginės lėšos

Tikrinimo metodas – dokumentinis, tikrinimo būdas – atrankos. Tikrinamasis laikotarpis 2001 m. IV ketvirtis.

Tarnyboje sudarytos reikiamos sąlygos pinigų saugumui užtikrinti. Kasos patalpos įrengtos ir pinigų saugumas užtikrintas pagal Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2001-02-05 įsakymu Nr.49 patvirtintas rekomendacijas.

Atlikus kasoje pas materialiai atsakingą buhalterę kasininę Tatjaną Pikturnienę 2002 m. balandžio 17 d. piniginių lėšų ir griežtos atskaitomybės blankų inventORIZACIJĄ, pertekliaus ar trūkumo nenustatyta (11 priedas).

Pinigų įplaukos, išlaidos ir pervedimai į banko sąskaitas iš esmės įskaityti teisingai ir reikiamu laiku. Kasa tvarkoma laikantis Kasos darbo organizavimo ir kasos operacijų atlikimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000-02-17 nutarimu Nr.179.

Tačiau patikrinus kasos operacijas už 2001 m. IV ketvirtį, nustatyta, kad Tarnybos buhalterija kai kurias ūkines operacijas neiformina dokumentais ir jų neužregistruoja buhalterinėje apskaitoje ir tuo būdu, nesilaiko Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo (2001-11-06 Nr.IX-574) 12 straipsnio reikalavimų, kad visos ūkinės operacijos ir ūkiniai įvykiai turi būti pagrįsti apskaitos dokumentais ir dokumentų duomenys užregistruoti apskaitos registruose. Pvz., du Tarnybos darbuotojai į Tarnybos kasą moka butų nuomos mokesčių už naudojimąsi Tarnybos tarnybiniais butais, o pil. R.Jakubčionis pagal pasirašytą sutartį ir sudarytą grafiką dengia skolą Tarnybai, tačiau šios ūkinės operacijos neiforminamos dokumentais ir neužregistruojamos buhalterinėje apskaitoje, netvarkoma šių ūkinių operacijų analitinė apskaita.

Išvada.

Tarnybos Biudžeto planavimo ir apskaitos valdybos buhalterijos vyriausioji buhalterė G.Matkevičienė neužtikrino visų piniginių lėšų tvarkymą pagal nustatytas buhalterinės apskaitos tvarkymo taisykles ir tuo nevykdė Biudžetinių įstaigų vyriausiųjų finansininkų (buhalterių) nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 03 31 nutarimu Nr.205 “Dėl biudžetinių įstaigų vyriausiųjų finansininkų (buhalterių) nuostatų patvirtinimo” 11 punkto reikalavimų.

5.5 Turto apskaita ir naudojimas

Tikrinimo metodas – dokumentinis, tikrinimo būdas – atrankos. Tikrinamasis laikotarpis 2001 m. I ketvirtis.

Pagal Tarnybos 2001 m. balanso duomenis įstaigoje sukaupta ilgalaikio turto už 31693,9 tūkst. Lt (1 priedas). Metų pradžioje ilgalaikio turto buvo už 23870,6 tūkst. Lt. Balanse pateikti duomenys apie ilgalaikį turtą sutampa su finansinės atskaitomybės formoje Nr.5 (ilgalaikio materialiojo ir nematerialiojo turto judėjimo apyskaita) pateiktais duomenimis.

Tikrinimo metu nustatyta, kad ilgalaikio turto apskaita ir naudojimas vykdomi pagal norminių aktų reikalavimus. Atlikus ilgalaikio turto apyvartų tikrinimą pas Tarnybos apsaugos ir aptarnavimo centro vyresniąją buhalterijos specialistę V.Markauskienę už 2001 m. IV ketvirtį pažeidimų nenustatyta.

Tarnyboje taikomi ilgalaikio turto nusidėvėjimo normatyvai neviršija Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1994-05-24 rašte Nr.38N nustatytų maksimalių ekonominių normatyvų. Tačiau Tarnyba nepatvirtinusi ilgalaikio turto nusidėvėjimo skaičiavimo tvarkos ir nepatvirtinusi vieningų turto nusidėvėjimo normatyvų, todėl atsiranda rizika, kad Tarnyba ir jai pavaldžios įstaigos to paties pavadinimo turtui gali taikyti skirtingus nusidėvėjimo normatyvus.

Trumpalaikio materialaus turto Tarnyboje sukaupta už 1877,1 tūkst. Lt. 2001 metų pradžioje trumpalaikio materialaus turto buvo už 1922,7 tūkst. Lt. Balanse pateikti duomenys apie trumpalaikį materialųjį turtą sutampa su finansinės atskaitomybės formoje Nr.6 (atsargų ir trumpalaikio materialiojo turto judėjimo apyskaita) pateiktais duomenimis.

Materialinių vertybių apskaita tvarkoma atitinkamuose registruose. Į apskaitą jos įrašomos kiekiu ir sumine išraiška, pagal pavadinimus ir pagal atsakingus asmenis. Materialinės vertybės išduodamos ar perduodamos bei nurašomos Tarnybos vado vyriausiojo komisaro A.Songailos nustatyta tvarka.

Materialinių vertybių likučiai patvirtinti inventorizacijos duomenimis.

Bendras atsargų likutis 2001 m. pabaigai padidėjo palyginus su buvusiu metų pradžioje 78,5 tūkst. Lt.

Kaip buvo minėta ankstesniuose ataskaitos skyriuose, Tarnyba nepatvirtinusi atsargų normatyvų, todėl kai kurių atsargų yra sukaupta už nemažą sumą: atsarginių dalių likutis-182,8 tūkst. Lt, kuro, degalų, tepalų-76,2 tūkst. Lt, ūkinių medžiagų ir raštinės reikmenų-54,1 tūkst. Lt.

Išvada.

Tarnyba nepatvirtinusi vieningų turto nusidėvėjimo normatyvų, todėl atsiranda rizika, kad Tarnyba ir jai pavaldžios įstaigos to paties pavadinimo turtui gali taikyti skirtingus nusidėvėjimo normatyvus.

Nenustatyti atsargų normatyvai, o jų nebuvimas sąlygoja nepagrįstą atsargų kaupimą.

5.6 Skolininkų ir Tarnybos skolų apskaita

Tikrinimo metodas – dokumentinis, tikrinimo būdas – ištisinis. Tikrinamasis laikotarpis-skolos 2001 m. gruodžio 31 d. būklei.

Debitorinis įsiskolinimas 2001 m. gruodžio 31 d. būklei palyginus su buvusiu 2001 m. pradžioje padidėjo nuo 113,1 tūkst. Lt iki 266,1 tūkst. Lt., iš jų 216 tūkst. Lt nepaprastųjų lėšų.

Didžioji dalis debitorinio įsiskolinimo (96,3 tūkst. Lt) atsirado dėl apmokėtų avansų už sienos įrengimo darbus pagal pasirašytas sutartis. Pagal dvi sutartis debitorinis įsiskolinimas yra problematiškas: (12 priedas)

pagal 1995-03-31 sutartį Nr.5 Tarnyba (tuo metu buvęs Pasienio policijos departamentas) su UAB "Ardora" sudarė sutartį dėl avalynės pirkimo ir, vadovaujantis minėta sutartimi, pervedė bendrovei avansu 40 tūkst. Lt. Tačiau UAB "Ardora" įsipareigojimų nevykdė. Pagal Tarnybos pateiktą ieškinį Ūkinis teismas 1997-05-06 priteisė iš UAB "Ardora" minėtą sumą, tačiau teismo antstoliai nesurado turto, kurį būtų galima išieškoti iš minėtos bendrovės. Buvęs UAB "Ardora" direktorius R.Jakubčionis 2001-10-11 kreipėsi į Tarnybą ir pasirašė sutartį Nr.21/135, įsipareigodamas iki 2006-12-31 apmokėti priteistą skolą pagal suderintą grafiką. Per 2001 m. IV ketv. R.Jakubčionis į Tarnybos kasą įmokėjo 300 Lt. Skola 2001-12-31 sumažėjo iki 39,7 tūkst. Lt;

pagal pasirašytą 1996-12-16 sutartį Nr.21/12-2425 su UASRB "Ergas" dėl statybos darbų, bendrovei buvo apmokėtas 56,6 tūkst. Lt avansas. Tačiau bendrovė bankrutavo, o nuo 1998-06-16 paskelbta likviduojama. Tarnyba įtraukta į trečiosios eilės kreditorių sąrašą. Likvidavimo procesas dar nebaigtas. Tikimybė atgauti biudžeto lėšas yra menka.

O 24,4 tūkst. Lt debitorinis įsiskolinimas atsirado dėl 1998-04-09 pagrobto minkšto inventoriaus iš Tarnybai (tuo metu buvęs Pasienio policijos departamentas) priklausiusių sandėlių. Tačiau iki šio laiko nenustatytas trauktinas baudžiamojon atsakomybėn asmuo ir dėl vagystės fakto parengtinis tardymas baudžiamojoje byloje sustabdytas.

Vadovaujantis Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos tvarkos 166 punktu, 56,6 ir 24,4 tūkst. Lt skolos, turėtų būti pripažintos beviltiškomis ir įrašytos į atitinkamą užbalansinę sąskaitą.

Tikrinant skolininkų skolų likučius nustatyta, kad sąskaitos 18 "Atsiskaitymai su darbuotojais ir stipendininkais" subsąskaitos 183 "Atsiskaitymai pagal vykdomuosius raštus" debete klaidingai parodyti 8,3 tūkst. Lt (debitorinis likutis). Faktiškai šią sumą sudaro iš pil. J.Songino ir R.Vaitkevičiaus priteistos sumos Tarnybai padarytai žalai atlyginti ir žyminio mokesčio įmokoms sumokėti. Minėti piliečiai Tarnyboje nedirba ir iš jos negauna darbo užmokesčio. Pagal Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos tvarkos 228 punkto nurodymus subsąskaita 183 skirta apskaityti iš darbo užmokesčio ir kitų išmokų išskaitytoms sumoms pagal vykdomuosius raštus ar kitus dokumentus ir visiškai netinka minėtų skolų apskaitai. Pažymėtina, kad šią skolą perkėlus į tinkamą atsiskaitymų sąskaitos 17 subsąskaitą, skolos likutis taip pat bus atvaizduotas debete ir bendra debitorinio įsiskolinimo suma, atvaizduota finansinėje atskaitomybėje, nepakis, tačiau ūkinės operacijos atvaizdavimas netinkamoje subsąskaitoje suteikia klaidingą informaciją apie tikrąją atsiskaitymų kilmę. Be to, Buhalterija netvarko šių skolų analitinės apskaitos pagal kiekvieną skolininką .

Paprastųjų išlaidų kreditorinis įsiskolinimas 2001-12-31 yra 347,2 tūkst. Lt. Palyginus jį su buvusiu kreditoriniu įsiskolinimu metų pradžioje įsiskolinimas padidėjo 340,9 tūkst. Lt (6-

347,2). Didžiąją dalį kreditorinio įsiskolinimo sudaro atsiskaitymai su darbuotojais pagal gruodžio mėnesį apskaičiuotą ir neišmokėtą darbo užmokestį – 186,1 tūkst. Lt ir įnašus socialiniam draudimui – 115,1 tūkst. Lt.

Tikrinimo metu nenustatyta apskaitoje nenurodytų Tarnybos skolų. Įsiskolinimų padidėjimas apskaitoje fiksuojamas tiekėjų sąskaitos gavimo momentu, o sumažėjimas – apmokėjus skolas. Taip pat nenustatyta kreditorinio įsiskolinimo, kuriam būtų praėjęs ieškinio senaties terminas.

Pateiktoje Tarnybos finansinėje atskaitomybėje nepaprastųjų išlaidų kreditorinis įsiskolinimas 2001-12-31 parodytas 51476,8 tūkst. Lt. Šią sumą sudaro Tarnybos 1996-1998 metais su valstybės garantija ir valstybės vardu gautų keturių paskolų negražinto likučio suma, buhalterinėje apskaitoje atvaizduota atsiskaitymų sąskaitos 17 subsąskaitoje 178 “Atsiskaitymai su kitais debitoriais ir kreditoriais” (13 priedas). Vadovaujantis Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos tvarkos 199-203 p. nurodymais, paskolų buhalterinė apskaita turi būti tvarkoma 176 subsąskaitoje.

Nesilaikant Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo (2001-11-06 Nr.IX-574) 5 str. bei Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1996-05-06 rašto Nr.11N “Dėl valiutinių operacijų apskaitos” 2, 3 punktų reikalavimų, Tarnybos buhalterija valiutinius straipsnius finansinėje atskaitomybėje neįvertino pagal atskaitomybės sudarymo dieną buvusį oficialų lito kursą ir Lietuvos banko skelbiamą lito ir užsienio valiutos santykį. Todėl Išlaidų sąmatų vykdymo 2002-01-01 balanse (Forma Nr.1), pažymyje apie išlaidų sąmatų vykdymo balanso likučius (Forma Nr.10), paskolų 2001 m. judėjimo apyskaitoje (Forma Nr.11) ir pažymyje apie debitorinį-kreditorinį įsiskolinimą (Forma Nr.13) įrašyta klaidinga paskolų negražinto likučio suma 51476,8 tūkst. Lt., o turėjo būti - 44524,3 tūkst. Lt. Likutis įrašytas 6952,5 tūkst. Lt didesnis negu turėtų būti (14 priedas).

Biudžetinių įstaigų buhalterinė apskaita tvarkoma vadovaujantis pinigų principu. Todėl įsiskolinimas pagal paskolas Tarnybos buhalterinėje apskaitoje turėjo būti registruojamas tada, kai jos gautos, o pagal palūkanas už gautas paskolas - kai jų mokėjimo terminas suėjęs. Paskolos iki jų gražinimo yra įstaigos išlaidų finansavimo lėšos iš kitų šaltinių, ir tik suėjęs jų gražinimo terminui tampa biudžeto lėšų nepaprastosios išlaidos. Apskaičiuotos palūkanos, suėjęs jų mokėjimo terminui, parodomos kaip biudžeto lėšų paprastosios išlaidos.

Tikrinant skolininkų ir Tarnybos skolų apskaitą išaiškėjo, kad Tarnybos buhalterija iš esmės klaidingai tvarkė lėšų investicijoms iš paskolų buhalterinę apskaitą, todėl kai kurių išlaidų likučiai, tame tarpe ir išlaidos iš biudžeto (200 subsąskaita), įrašyti Tarnybos Išlaidų sąmatų vykdymo balanso aktyvo ir pasyvo dalies atitinkamose eilutėse, bei aukščiau išvardintose formose prie balanso yra klaidingi arba įrašyti ne tose eilutėse. Tačiau nesutvarkius šių lėšų apskaitos nuo pat jų

gavimo pradžios, negalima konkrečiai nurodyti, kokios sumos ir kokiose eilutėse neteisingai įrašytos.

Išvada.

Tarnybos buhalterija, tvarkydama atsiskaitymų su kitais debitoriais ir kreditoriais buhalterinę apskaitą nesilaiko Biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos tvarkos, t. y. netvarko visų atsiskaitymų analitinės apskaitos, atsiskaitymų apskaitai naudoja netinkamas subsąskaitas.

Nesilaikant Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo 5 str. bei Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1996-05-06 rašto Nr.11N "Dėl valiutinių operacijų apskaitos" 2, 3 punktų reikalavimų, Tarnybos buhalterija valiutinius straipsnius finansinėje atskaitomybėje neįvertino pagal atskaitomybės sudarymo dieną buvusį oficialų lito kursą ir Lietuvos banko skelbiamą lito ir užsienio valiutos santykį ir apskaitoje bei finansinėje atskaitomybėje už 2001 m. įrašė 6952,5 tūkst. Lt didesnę paskolų negrąžintą likutą.

Taip pat iš esmės klaidingai tvarkė lėšų investicijoms iš paskolų buhalterinę apskaitą, todėl kai kurių išlaidų likučiai, įrašyti Tarnybos Išlaidų sąmatų vykdymo balanso aktyvo ir pasyvo dalies atitinkamose eilutėse, yra klaidingi arba įrašyti ne tose eilutėse. Tačiau nesutvarkius šių lėšų apskaitos nuo pat jų gavimo pradžios, negalima konkrečiai nurodyti, kokios sumos ir kokiose eilutėse neteisingai įrašytos.

IŠVADA DĖL 2001 FINANSINĖS ATSKAITOMYBĖS

Atlikta Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2001 m. gruodžio 31 g. išlaidų sąmatų vykdymo balanso, biudžeto išlaidų sąmatos įvykdymo, etatų ir struktūros plano įvykdymo, paslaugų pajamų ir išlaidų sąmatos vykdymo, ilgalaikio materialiojo ir nematerialiojo turto judėjimo, atsargų ir trumpalaikio materialiojo turto judėjimo, apie gautą ir panaudotą paramą, įmokų į biudžetą, turto trūkumų ir nuostolių apyskaitų ir paaiškinamojo rašto tikrinimą. Už šią finansinę atskaitomybę yra atsakingas Valstybės sienos apsaugos tarnybos vadas vyriausiasis komisaras A.Songaila ir Biudžeto planavimo ir apskaitos valdybos viršininkas K.Pileckas. Mūsų pareiga, remiantis atliktu tikrinimu, pareikšti savo nuomonę apie 2001 metų finansinę atskaitomybę.

Tikrinimas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus. Reikalavimuose nurodyta, jog auditas turi būti suplanuotas ir atliktas taip, kad gautume pakankamus ir patikimus įrodymus, jog finansinėse ataskaitose nėra reikšmingų netikslumų ir klaidų. Tikrinimo metu testais buvo ištirti įrodymai, patvirtinantys finansinės atskaitomybės sumas ir paaiškinimus, įvertinti taikyti apskaitos principai, vadovybės padaryti sprendimai, taip pat bendras

finansinės atskaitomybės pateikimas pagal nustatytą tvarką. Atliktas tikrinimas suteikia pakankamą pagrindą nuomonei pareikšti.

Valiutiniai straipsniai finansinėje atskaitomybėje neįvertinti pagal atskaitomybės sudarymo dieną buvusį oficialų lito kursą ir Lietuvos banko skelbiamą lito ir užsienio valiutos santykį. Dėl šios priežasties balanse taip pat pažymoje apie išlaidų sąmatų vykdymo balanso likučius, paskolų 2001 m. judėjimo apyskaitoje ir pažymoje apie debitorinį-kreditorinį įsiskolinimą paskolų negražinto likučio suma įrašyta 6952,5 tūkst. Lt didesnė negu turėtų būti.

Lėšų investicijoms iš paskolų buhalterinė apskaita tvarkoma nesilaikant biudžetinių įstaigų buhalterinės apskaitos piniginio principo. Dėl šios priežasties balanso aktyvo ir pasyvo atitinkamose eilutėse įrašyti klaidingi atsiskaitymų sąskaitų likučiai. Tačiau nesutvarkius šių lėšų apskaitos nuo pat jų gavimo pradžios, nėra galimybių nurodyti konkrečias klaidingas sumas bei balanso straipsnius.

Mūsų nuomonė, atsižvelgiant į išdėstytas priežastis, 2001 m. gruodžio 31 d. finansinė atskaitomybė parengta nepilnai prisilaikant Finansų ministerijos nustatytos tvarkos, ir tiksliai neparodo finansinės padėties 2001 m. gruodžio 31 d.

Departamento direktorius

Vytautas Budriūnas

Vyresnioji kontrolierė

I.M.Bakanaitė

Su ataskaita susipažino:

Valstybės sienos apsaugos tarnybos
Vadas vyriausiasis komisaras

Algimantas Songaila

Biudžeto planavimo ir apskaitos valdybos
viršininkas

Kęstutis Pileckas

Biudžeto planavimo ir apskaitos valdybos
buhalterijos vyriausioji buhalterė

Gražina Matkevičienė